

DOI: 10.30520/tjsosci.735912

FUTBOLUN DEĞİŞİMİ VE DÖNÜŞÜMÜ

(1863 – 2020)

CHANGE AND TRANSFORMATION OF FOOTBALL

(1863-2020)

Lale ORTA¹

ÖZET

Çalışmamızda; modern futbol oyun kurallarının başlangıcından günümüze kadar olan değişimi, gelişimi ve dönüşümü incelenmektedir. 19. yüzyıldan 21. yüzyıla kadar uzanan süreçte futbolun bir numaralı spor olmasının temelinde oyun kurallarının şekillendirdiği değişimler yatmaktadır. 1863 yılında ilk kez oluşturulan kurallar, 1896 yılında basılı hale getirilerek tüm dünyada benzer şekilde yorumlanması ve uygulanması istenmiştir. Böylece tüm Dünyada kuralların uygulanması konusunda standart bir anlayışın sağlanması ve her ülkede geçerli olabilecek bir kurallar dizisi getirilmesi amaçlanmıştır. Futbol oyun kurallarının uygulamada farklılık göstermesi, futbolu tartışılır kılan ve gündemde tutan en önemli özelliklerin başında gelmektedir. Futbol Oyun Kuralları, Uluslararası Futbol Birliği tarafından değiştirilirken, adalet, dürüstlük, saygı, sporcuların ve görevlilerin güvenliği, seyredenlerin keyif alması, futbolun değerinin artırılması, değer katması, verimlilik yaratılması ve teknoloji ile marjinal hataların azaltılarak adil sonuçların çoğaltılması gibi kriterler etkili olmaktadır. Paranın ön planda olduğu endüstriyel futbolda, “Futbol hatalar oyunudur” söylemi üzerinden hareket ederek hataları görmezden gelmeye çalışmak ve sonuçlarına katlanmak mümkün değildir. Bu nedenle, teknolojinin futbolun içine girmesine izin verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: FIFA, IFAB, Futbol, Futbol Oyun Kuralları, Futbolun Tarihi

ABSTRACT

In our study, the change, development, and transformation of modern football game rules from the beginning to the present are examined. In the period from the 19th century to the 21st century, the reason for the fact that football is the number one sport is based on the changes formed by the game rules. The rules, first created in 1863, were put in writing in 1896 and it was asked to be interpreted and applied in a similar way all over the world. Thus, it was aimed to provide a standard understanding in the issue of the implementation of rules around the world and to introduce a set of rules that might apply in each country. The fact that the rules of the football game differ in practice is the primary of the most important features that makes football debatable and keeps it on the agenda. While the rules of the football game are changed by the International Football Association, criteria such as fairness, honesty, respect, the safety of players and officials, enjoyment of audiences, increasing the value of football, adding value, creating efficiency, and increasing fair outcomes by reducing marginal errors through technology are being effective. In industrial football, where the money is at the forefront, it is not possible to reach the belief, opinion, and conclusion that football is better with its mistakes. Therefore, technology has been allowed to tap into football.

Keywords: FIFA, IFAB, Football, Laws of the Football Game, History of the Football

¹ Prof. Dr., İstanbul Okan Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, İstanbul / Türkiye, lale.orta@okan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8259-5826

GİRİŞ

Toplumların ilgi odağı olan futbol, kurallarının yorumlanabilir ve tartışılabilir olmasından dolayı çağımıza damgasını vurmuştur. Futbol Oyun Kuralları, 1863 yılında kurulan İngiltere Futbol Federasyonu tarafından ilk kez oluşturulmuş ve modern futbol başlamıştır. Futbol Oyun Kurallarındaki değişimler günümüze kadar incelendiğinde, toplumsal, ekonomik, kültürel, bilimsel, finansal ve teknolojik değişimlerden etkilendiği ve buna bağlı olarak sürekli değiştirilerek geliştirildiği görülmektedir.

Dünyanın en çok ilgi çeken sporlarından biri olan futbol her ülkede farklı seviyelerde oynanmaktadır. Futbol Oyun Kurallarının temeli; amatör maçlardan en önemli uluslararası spor organizasyonlarından sayılan FIFA Dünya Kupası'na kadar, dünyanın her yerinde aynıdır. Oyun kurallarının evrensel oluşu futbolun en önemli gücünü oluşturarak, kültürler arası diyalog için bir fırsat yaratmaktadır. Kuralların temeli; futbolun herkes için eşit ve geliştirilebilir olması üzerine kurgulanmaktadır. Oyunun ruhunun vazgeçilmez diğer bir özelliği de adil olması gerektiğidir. Oyuncuların birbirlerine, hakemlere ve kurallara karşı saygılı olması ve bunun sonucunda da hakemlerin yönetimlerinin kolaylaştırılması hedeflenmektedir. Futbolun tüm paydaşlarının, teknik sorumlularının, yöneticilerin, futbolcularının ve takım kaptanlarının, görevli hakem ekibine ve onların verdikleri kararlara karşı saygılı olmaları konusunda sorumlulukları bulunmaktadır. Kuralların bütünlüğünün sağlanması için hakemlerin her zaman korunması ve saygı duyulmasının sağlanması önemlidir (IFAB, 2017/18).

Futbol, tüm paydaşlar için çekici ve eğlenceli olmalıdır. Futbol Oyun Kuralları; dil, din, cinsiyet, yaş, ırk, kültür, etnik köken vb gibi faktörlere bakılmaksızın herkesi futbolun içine çekebilmeli ve tüm paydaşların futboldan zevk alması hedeflenmelidir. Futbol Oyun Kuralları diğer sporlar ile karşılaştırıldığında basit gibi görünse de; bazı pozisyonlarda hakemler kaçınılmaz olarak hata yapabilmekte ve tartışmalara neden olmaktadır. Bu tartışmaların oyunun zevkli ve çekici olmasının önemli bir parçası olduğu savunulmaktadır. Kararlar doğru ya da yanlış olsun, Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (IFAB) hakemin kararlarına her zaman saygı duyulması gerektiğini öngörmektedirler. Kurallara ve hakemlere karşı duyulan saygı, dürüst bir oyun ortamının oluşmasına katkıda bulunulmasını sağlayacaktır (IFAB, 2017/18).

Futbol Oyun Kuralları 1886'da tekrardan düzenlenmiştir. 1886 yılında, İngiltere, İskoçya, Galler ve İrlanda Futbol Federasyonu tarafından Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (IFAB) kurulmuş olup, futbol oyununun tüm dünyada hangi kurallarla oynatılacağına karar vererek, Futbol Oyun Kurallarını geliştirme ve değiştirme yetkisine sahip tek kurumdur (IFAB, 2017/18).

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu, futbol oyun kurallarında yapılacak değişikliklerin oyuna fayda sağlayıp sağlamayacağını değerlendirilmesinde üç önemli stratejik alana odaklanmaktadır:

- 1- Getirilen değişiklikler adil olmalı ve dürüstlük ilkelerini içermelidir.
- 2- Getirilen değişiklikler amatörden – profesyonele tüm seviyedeki futbola katkı sağlayarak, herkesin futbolun içinde yer alabilmesini teşvik etmelidir.
- 3- Teknoloji konusunda getirilen değişiklikler futbola pozitif katkı sağlamalıdır (IFAB, 2017/18).

YÖNTEM

Çalışmada, doküman analizi yapılmış olup konuyla ilgili kaynaklar taranmış ve değerlendirme yapılmıştır. Futbol Oyun Kurallarının değişimi ve dönüşümü yıllar itibariyle incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Futbol oyun kurallarının ortaya çıkışından günümüze kadar geçen süreçte futbolun değişimini ve dönüşümünü inceleyen bu çalışmada veriler hem basılı hem de internet kaynaklarına dayanmaktadır. Bu bağlamda, konu ile ilgili kaynaklar taranarak doküman analizi yapılmıştır.

BULGULAR

1863 yılında kurulan İngiltere Futbol Federasyonu tarafından oluşturulan ilk futbol oyun kuralları 13 maddeden oluşmuştur. Buna göre; futbol sahasının maksimum uzunluğu 183 metre, genişliği 91.5 metre, direkler arasındaki mesafe 7.3 metre olarak belirlenmiştir. Oyuna başlayacak takım için kura atışının yapılması, santra noktası, başlama vuruşu, bir golün ne şekilde geçerlilik kazanacağı, her golden sonra kale değişiminin yapılması, serbest vuruş gibi modern futbolun başlangıcını oluşturan kavramlar böylelikle futbol literatürüne girmiştir.

İlk Futbol Oyun Kurallarına göre; topun ilerisinde olmak ofsayt sayılıyordu. Bu kural; 3 rakip oyuncunun kale ve top arasında bulunması durumunda ofsayt cezası verilmez olarak 1866 yılında değiştirilmiştir. Kalelerin yüksekliği de 5 metreden 1.80 metreye indirilmiştir. Günümüz futbolunda kalelerin yüksekliği 2.44 metredir. Kale atışı kuralı 1869 yılında konulmuştur. Hava toplarının elle tutulması kuralı 1870’de kaldırılmıştır. Kalecilerden ilk kez 1871 yılında bahsedilerek, topu elle tutma hakkı yalnızca onlara verilmiştir. Topun ölçüleri 1872 yılında değiştirilmiş ve korner kuralı getirilmiştir. Devreler itibariyle kalelerin değiştirilmesi kuralı 1875 yılında konulmuştur. Hakemler ilk kez 1878 yılında düdük kullanmışlardır. Oyun kurallarında 1881 yılında hakemden bahsedilmiştir. Taç atışları 1883 yılında el ile atılmaya başlanmıştır. Hakemlerin maçı yönetmede tek yetkili oldukları kararı 1884 yılında alınmıştır. Penaltı vuruşu 1891 yılında konularak kale ağlarından bahsedilmiştir. Futbol Oyun Kuralları kitabı ilk kez 1896 yılında yayınlanmıştır (Orta, 2011).

Penaltı vuruşları, 1902 yılına kadar kaleden 11 metre uzaklıktaki herhangi bir noktadan kullanılmıştır. 1907 yılında yapılan değişiklikle futbolcular kendi yarı alanlarında olduklarında ofsayt olarak sayılmamıştır. 1912 yılında kalecilerin ceza sahası dışında topa dokunmalarının yasaklanması atılan gol sayısında artış sağlamıştır. 1920 yılından itibaren taç atışından ofsayt cezası kaldırılmıştır. 1924 yılında köşe vuruşundan doğrudan bir gol yapılabilmesi kurallara dahil edilmiştir (IFAB, 2016/17).

1925 yılında, bir oyuncunun ofsayt ile cezalandırılabilmesi için oyuncu ile rakip kale çizgisi arasındaki 3 rakip oyuncu şartı 2’ye indirilmiştir. 14 maddeden oluşan Futbol Oyun Kuralları 1930 yılında 3 kural daha eklenerek 17 maddeye çıkartılmıştır. 1931 yılında kalecilerin topu taşırken iki adım yerine dört adım atabilmelerine izin verilmiştir. 1937 yılında oyuncuların penaltı atışı sırasında 9.15 metreden daha yakına girmemeleri için sahaya işaretler konulmuştur. 1938 yılında Futbol Oyun Kuralları Sir Stanley Raus tarafından yeniden yazılmıştır (Orta, 2011).

1958 yılında biri kaleci biri oyuncu olmak üzere sakatlanan iki oyuncunun yedek oyuncularla değiştirilmesi kuralı getirilmiştir. 1968 yılında bir rakibe, görevlilere veya herhangi birine tükürmek şiddetli davranış kabul edilmiştir. 1970 yılında ihtarı simgeleyen sarı kartlar ve

ihracı simgeleyen kırmızı kartlar ilk kez Meksika’da düzenlenen Dünya Kupası Final organizasyonunda kullanılmıştır (IFAB, 2020).

1978 yılında futbol oyun kurallarında topun oyunda kalma süresini artırmaya yönelik kural değişikliklerine gidilmiştir. 1979 yılında, endirekt serbest vuruşun anlaşılabilirliği için; hakemin kolunu kaldırarak işaret vermesi kurallara eklenmiştir (FIFA, 1997).

1980’li yıllarda futbolda kargaşa olmasını önlemek için kurallara bazı ilaveler yapılmıştır. Buna göre, kale alanının içerisinden yapılacak hakem atışı ve endirekt serbest vuruşlar kale alanını sınırlayan ön çizgi üzerinden yapılarak düzenli bir atış ortamı yaratılmaya çalışılmıştır (FIFA, 1977). Bununla birlikte, zaman çalmayı önlemeye ve topun oyunda kalma süresini artırmaya yönelik de bazı değişiklikler yapılmış ve kalecilerin ceza sahası içinde topu tuttuktan sonra bıraktıklarında tekrar elleri ile dokunma yasağı getirilmiştir (FIFA, 1977 & TFF, 1987). Kaleciler ve maçı seyredenler için penaltı vuruşunu yapacak oyuncunun açıkça belirlenmesi de kurallara eklenmiştir (TFF, 1987).

1986 Dünya Kupası finallerinde seri penaltı atışı sırasında tartışmalara yol açan bir pozisyonun yaşanmasından sonra kurallarda değişikliğe gidilmiştir. Buna göre: Penaltı atışında top kale direklerine, üst direğe veya kaleciye birden temas eder ve kale çizgisini geçerse gol geçerli sayılacaktır şeklinde düzenlenmiştir (TFF, 1992). Önceki yıllarda bir futbolcunun zorunlu kıyafetleri arasında ayakkabı yer almazken, futbolcuların sağlığı önem kazanmaya başlamış ve futbol ayakkabısı bir oyuncunun mecburi kıyafetleri arasına alınmış böylece futbolcuların en önemli sermayesi olan ayak sağlığı korunmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu zorunluluktan sonra ayakkabı firmaları futbolcuların en önemli sponsorları arasına girmiştir (FIFA, 1997 & TFF, 1992).

1980’li yılların sonlarında, takımların savunmalarında yaptığı kasıtlı taktik faul sayılarındaki artış nedeniyle goller engellenmiş ve futbol çirkinleşmeye başlamıştır. Bu durum seyircileri de etkileyerek şiddeti körüklemiş ve futbol oyun kurallarında radikal değişikliklerin yapılması zorunlu hale gelmiştir. 1990’lı yıllardan itibaren dijitalleşmenin başlaması futbolun yapısını etkileyerek endüstriyel bir platforma dönüştürmüştür. Futbol Oyun Kurallarında da “Bariz gol şansı” ve “Ciddi faullü oyun” kavramları yer almıştır. Böylece; gole giden oyuncuların durdurulması ve futbolcuların sağlıklarını tehlikeye atan ciddi faullü oyunlar kırmızı kartla cezalandırılmıştır. Ayrıca ofsayt kuralında önemli bir değişiklik yapılarak hücum eden takıma avantaj sağlanmış ve oyuncuların sağlığını korumaya yönelik tedbirlerden olan tekmelik takma zorunluluğu getirilmiştir (TASK, 1990).

1990’lı yılların başında futbolcu isimlerinin yazılı olduğu kişisel formalar, tasarımcı Chris Kay tarafından tasarlanarak, ilk kez İngiltere Premier Ligi’nde kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum, televizyon yayınları sırasında futbolcuların geniş kitlelerce tanınırlığını sağlayarak, spor giyim üreticilerini hareketlendirmiştir. Bunun sonucunda, isimli formalar spor kulüplerinin ürün satışlarını artırmış ve futbol endüstrisine ivme kazandırmıştır (Orta, 2012).

1991 yılında, zaman çalmayı önlemek için kalecilerin hareketlerine kısıtlama getirilmiştir (TFF, 1991). 1992 yılında kalecilerin kendi arkadaşlarından gelen pasları elle oynamaları yasaklanmış ve kayıp zaman önlenmeye çalışılmıştır (TFF, 1992).

1993 yılında hakemleri en çok uğraştıran konulardan birine çözüm getirilmiştir. Buna göre; teknik direktörlere, teknik alanın içinde kalmak ve sorumlu davranmak koşuluyla talimat verme hakkı tanınmıştır (TFF, 1993).

1994 yılında, bir takımın üçüncü bir yedek oyuncuyu kullanabilmesi şarta bağlanmıştır. Buna göre; üçüncü oyuncu değişikliğine yedek kaleciler için izin verilmiştir (TFF, 1994).

1995 yılında ofsayt kuralına aktif-pasif ayrımı getirilmiştir. Bunun dışında, hakemlerin maç içerisinde verdikleri kararlardan sorumlu tutulamayacakları maddesi eklenmiştir. Ayrıca, kasıtlı olarak yapılması durumunda cezalandırılan fauller ve fena hareketler için, “kasıt” kelimesi yerine dikkatsiz, kontrolsüz veya orantısız güç kullanma ifadesi getirilmiştir (TFF, 1995).

1995 yılında, oynanan tüm resmi müsabakalarda en çok 3 oyuncu değiştirilir maddesi eklenmiştir. Ayrıca, aynı yıl ofsayt kuralına ilaveler yapılmıştır. Buna göre; ofsayt pozisyonunda bulunan oyuncu, oyuna ve rakibe müdahale etmez ve bulunduğu pozisyondan avantaj sağlamazsa aktif oyunda sayılmayacak ve ofsayt ile cezalandırılmayacağı belirtilmiştir (TFF, 1995).

1996 yılında hakemleri rahatlatan ve yönetimlerine pozitif etki eden bir karar uygulamaya alınmıştır. Buna göre, hakem bir pozisyonda avantaj oynatmaya karar verir ve oynattığı avantaj gerçekleşmezse, düdüğünü çalarak ilk ihlali cezalandırması mümkün hale getirilmiştir. Ayrıca, yine aynı yıl yan hakemlerin adları yardımcı hakem olarak değiştirilmiş ve sorumlulukları artırılmıştır (FIFA, 1996).

1997 yılında, rakip ceza sahası içinde hakemi kandırmaya yönelik yapıldığı tespit edilen aldatmacalar sportmenlik dışı olarak değerlendirilmiş, şortun altına giyilen taytların şortun rengiyle aynı olması ifadesi yer almış, kanaması olan bir oyuncu oyun alanından çıkartılarak tedavisi yapıldıktan ve kanaması durdurulduktan sonra oyun alanına alınması kararlaştırılmıştır. Bunların dışında, kurayı kazanan takımın kalesini seçmesi, başlama vuruşundan gol yapılabilmesi, topun ileri doğru hareket ettiği anda oyunda olması, taç atışından doğrudan gelen topa kalecinin eliyle dokunamaması ve kalecinin topu elinden 5-6 saniye içinde çıkarması gibi önemli değişikliklerle birlikte, kalecinin penaltı atışı esnasında kale çizgisi üzerinde hareket edebilmesi, kale vuruşundan doğrudan gol kaydedilmesi gibi değişiklikler kurallara eklenmiştir. Ayrıca, 1997 yılında ihtar ve ihraç gerektiren disiplin ceza maddeleri artırılarak yedişer maddeye çıkartılmıştır (FIFA, 1997).

1998 yılında, arkadan yapılan müdahalelerin rakip oyuncunun sağlığını tehlikeye sokması ciddi faullü oyun olarak değerlendirilmiştir. Böylece ciddi sakatlanmaların önüne geçilmeye çalışılmıştır (FIFA, 1998).

1999 yılına kadar “hakemi aldatmaya yönelik sportmenlik dışı davranışlar” yalnızca ceza alanı içi ile sınırlıyken (FIFA, 1999), o yıldan itibaren bu kural tüm oyun alanında geçerli olmuştur.

2000 yılında kalecilerin topu kontrol ettikten sonra ellerinden altı saniye içinde çıkartmamaları durumunda takımı aleyhine indirekt serbest vuruş cezası verilmesi kurallara eklenmiştir. Ayrıca, oyuncuların uygunsuz el-kol hareketleri yapması durumunda ihraç edilmesi kuralı da eklenmiştir.

2001 yılında, “altın gol kuralı” getirilmiştir (FIFA, 2001).

2002 yılında, kalecilerinin taç atışlarından gelen topu ellemeleri yasaklanırken, oyuncuların sadece formalarında reklam bulundurmalarına izin verilmiştir. Bunun dışında, formasını çıkararak slogan veya reklam gösteren oyuncuların cezalandırılması ve oyuncuların giydiği formaların kollarının olması şartı kurallara eklenmiştir. Ayrıca, aynı yıl zaman geçirmeyi önlemek ve sakatlanma numarasının önüne geçmek için de, sakatlanan futbolcuların oyun yeniden başlamadan oyuna girmesi önlenmiştir (FIFA, 2002).

2003 yılında, dördüncü hakemlerin görev tanımları değiştirilerek her durumda hakeme yardımcı olmaları istenmiştir (FIFA, 2003).

2004 yılında gol kutlamalarına sınır getirilerek, formasını çıkartan oyunculara sportmen davranmadıkları gerekçesiyle ihtar cezası verilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca, maçların hem doğal hem de yapay sahada oynanabilmesine izin verilirken, altın gol kuralı da kaldırılmıştır (FIFA, 2004).

2005 yılında ofsayt yeniden tanımlanarak, “rakip kale çizgisine daha yakın” ifadesinde oyuncunun kolları kapsam dışında tutularak, oyuna müdahale etmek, rakibe müdahale etmek ve bulunduğu pozisyondan avantaj elde etmek terimlerinden ne anlaşılması gerektiği açıklanmıştır. Bunun yanı sıra, hakemlere oyun alanında buldukları süre içinde disiplin cezası uygulama yetkisi getirilmiştir. Ayrıca, yalnızca arkadan yapılan değil, sağlığı tehlikeye sokan her müdahale ciddi faullü oyun olarak değerlendirilmiştir. Bunların dışında, taç atışlarında, tüm rakip oyuncuların en az 2 metre mesafede durması kurala bağlanmıştır. Ayrıca, A milli takım maçlarında en fazla 6 oyuncu değişikliği yapılabilmesine izin verilmiştir (FIFA, 2005).

2006 yılında, sportmenliğe aykırı davranışta bulunmak, hakemin kararlarına itiraz etmek, oyun kurallarını devamlı ihlal etmek, oyunun başlatılmasını geciktirmek, serbest vuruşlarda gerekli mesafeye açılmamak, izinsiz olarak oyun alanına girmek veya çıkmak gibi durumlarda sarı kart gösterilerek ihtar verilmelidir maddeleri kurallara eklenmiştir. Bununla birlikte, ciddi faullü oyundan ve şiddetli hareketten suçlu olmak, rakibe veya bir başkasına tükürmek, rakibin bariz golünü topla elle oynayarak önlemek veya bariz gol atma şansını önlemek, saldırgan, hakaret edici veya küfürlü bir şekilde konuşmak, aynı maçta ikinci bir ihtar almak durumunda kırmızı kart gösterilerek ihraç edilmelidir maddeleri de kurallara eklenmiştir (FIFA, 2006).

2007 yılında, formaların kolları ile iç çamaşır kollarının renginin aynı olması kuralı getirilmiş ve taytın rengi de şortuyla aynı olması şartı konulmuştur (FIFA, 2007/08).

2008 yılında, Resmi maçlarda topun “FIFA onaylı”, FIFA denetimli” veya “Uluslararası maç topu standartı” logolarından birini taşıması zorunluluğu kurallara eklenmiştir (FIFA, 2008/09).

2009 yılında, teknik alandan taktik bilgiler veren yetkililerin, sınırlı ve sorumlu davranmaları koşuluyla teknik alan içerisinde istedikleri kadar ayakta durabilmeleri yetkisi verilmiştir. (FIFA, 2009/10).

2010 yılında, gol çizgisi teknolojisinin iki yıl süre ile denenmesine karar verilmiştir (FIFA, 2010/11).

2011 yılında, tozlukların üzerindeki bant veya benzeri malzemenin renginin tozluk ile aynı renkte olması kurallara yazılmıştır (IFAB, 2011/12).

2012 yılında, gol çizgisi teknolojisi ve ilave yardımcı hakemlerin kullanılması onaylanmıştır. Ayrıca, hakem atışı “endirekt” bir atış olarak değiştirilerek doğrudan bir gol atılması engellenmiştir (IFAB, 2012/13).

2013 yılında, Yedek oyuncu sayısı, en az 3, en çok 12 olarak belirlenmiştir (IFAB, 2013/14).

2014 yılında, kadın futbolcuların oynadıkları maçlarda kullanılacak başörtüsünün siyah veya formanın ana rengiyle aynı olmasını, formaya tutturulmamasını, kullanan ve diğer oyuncular için tehlike teşkil etmemesini ve de temel zorunlu giysilerin ve iç giysilerin politik, dini veya kişisel sloganlar içermemesi gerektiği belirtilmiştir (IFAB, 2014/15).

2015 yılında, Futbolun en alt seviyelerinde, oyuncuların oyundan çıktıktan sonra tekrar oyuna girmelerine izin verilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca, elektronik performans ve izleme sistemlerinin (EPTS) kullanıldığı maçlarda, oyuncular için herhangi bir tehlike oluşturulmaması, cihazlardan aktarılan bilgi ve veri sistemlerinin maç sırasında teknik alana alınmaması ve kullanılmaması gerektiği kurallara eklenmiştir (FIFA, 2015/2016).

2016 yılında, müsabakaları düzenleyen kurumların logolarının köşe bayrakları üzerine konulması, yedek bir oyuncu veya takım görevlilerinin oyuna müdahale etmesi durumunda direkt serbest vuruş cezası verilmesi kurallarda belirtilmiştir. Bunun dışında, gol, sahada bulunan 12. Oyuncu tarafından atılmış ve hakem de oyunu tekrar başlatmışsa golün geçerli sayılacağı, oyun durana kadar ayakkabısı/tekmeliği kazayla çıkan oyuncunun, oynamaya devam edebileceği, tüm takımın aynı renkte tayt ve şort giymesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, hakemin maçı başlatmak üzere oyun alanına girdiği andan itibaren sarı ve kırmızı kartını kullanabileceği, başlama vuruşunda topun herhangi bir yöne doğru vurulabileceği, seri penaltılarda, kaleyi seçmek için hakemin kura atışı yapabileceği, ofsayt pozisyonuna karar verilirken oyuncuların kollarının dikkate alınmayacağı kurallara eklenmiştir. Bunların yanı sıra, topla her elle oynamanın sarı kart olmadığı, ceza alanı içinde gerçekleşen bazı bariz gol şansını engelleme ihlallerinin sarı kart ile cezalandırılması gerektiği, şiddetli harekete teşebbüs, temas olmasa bile önemsiz durumlar hariç kırmızı kart ile cezalandırılacağı, rakip ile mücadele edilmezken, başına/yüzüne vurulursa kırmızı kart verileceği, yedek oyunculara, takım yetkililerine, hakemlere karşı yapılan ihlallerde artık direkt serbest vuruş verileceği, oyun alanı dışında yapılan faullerin, sınır çizgisinden yapılacak direkt serbest vuruş ile cezalandırılacağı ve de kendi ceza alanı içinde ise, penaltı vuruşu verileceği kurallara eklenmiştir. Bununla birlikte, yanlış oyuncunun bilerek penaltıyı kullandığında, indirekt serbest vuruş + ihtar verileceği, top geriye doğru vurulduysa indirekt serbest vuruş verileceği, kural dışı bir yanıtma ihlali yapılırsa, bunun her zaman indirekt serbest vuruş ve ihtar cezası olacağı, kaleci kuralı ihlal ederse sarı kart ve penaltı vuruşunun tekrar edileceği belirtilmiştir. Bunlara ilaveten, bir oyuncunun kullandığı kale vuruşu, kendi kalesine girerse, rakip takım lehine köşe vuruşunun verileceği, kale vuruşu kullanılırken ceza alanında olan bir rakip oyuncunun ilk olarak topla oynayamayacağı, köşe vuruşunu doğrudan kendi kalesine atarsa, rakip takımın bir köşe vuruşu kazanacağı kurallara eklenmiştir (IFAB, 2016/17).

2017 yılında, en üst seviye hariç ulusal futbol federasyonlarının maksimum 5 oyuncu değişikliğine izin verebileceği, devre arasında yapılan oyuncu ve kaleci değişikliğinin hakeme bilgi verilmeden yapılsa bile ihtar gerektiren bir ihlal olmadığını, oyuncuların hakemin izni olmadan oyuna girmesi ve oyuna müdahale etmesi durumunda direkt serbest vuruş kararı verileceğini, sahada bir fazla kişi ile gol atan takımın direkt serbest vuruş ile cezalandırılacağı kurallarda belirtilmiştir. Bunun dışında, başlama vuruşunu yapacak oyuncunun rakip takımın yarı sahasında durabileceği, ihlal yapan ve penaltı vuruşunun tekrar edilmesine neden olan kaleciye ihtar verileceği, penaltı vuruşunu yapan oyuncunun ihlal yapması durumunda vuruşun kaçırılmış sayılacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte, kaleci ve penaltı vuruşunu yapan oyuncu aynı anda bir ihlal yaparsa: atışın gol olmaması durumunda atışın tekrarlanacağı ve her iki oyuncuya ihtar verileceği, atışın gol olması durumunda, vuruşu yapan oyuncuya sarı kart gösterileceği ve vuruşun kaçırılmış sayılacağı, penaltı vuruşunda dışarıdan yapılan bir müdahaleden sonra eğer top hala kaleye giriyorsa golün verileceği kurallara eklenmiştir. Bunlara ilaveten, sözlü ihlallerin indirekt serbest vuruş ile cezalandırılması, ceza alanı içinde 'umut vaad eden bir atağı' engelleyen oyuncunun topla oynamaya teşebbüs etmesi durumunda ihtar (sarı kart) ile cezalandırılmayacağı, son savunma oyuncusunu/kaleciyi geçmek için çapraz olarak hareketlenen bir oyuncunun hala bariz bir gol şansı içerisinde olabileceği

belirtilmiştir. Ayrıca, hakemin izni olmadan sahaya giren oyuncunun bir golü veya bariz gol şansını engellemesi durumunda ihraç edileceği, oyun alanı üzerinde topa/cisme vurarak veya fırlatarak oyuna/birine müdahale direkt serbest vuruşla cezalandırılacağı, oyun alanı dışındaki herhangi bir kişiye topun/cismin vurulması veya fırlatılması durumunda sınır çizgisi üzerinden direkt serbest vuruş cezası verileceği belirtilmiştir (IFAB, 2017/18).

2018 yılında zorunlu olmamakla birlikte “Video Yardımcı Hakem” sistemine izin verilmesi kurallara girmiştir. Bu bağlamda, hakemin, karar verirken video tekrarını kullanarak karar verebileceği, içecek molalarının bir dakikayı geçemeyeceği, ısırmanın direkt serbest vuruş ve ihraç cezası gerektiren bir ihlal olduğu, bariz gol şansında avantaj uygulanırsa, gol olsa da olmasa da oyuncunun ihtar göreceği belirtilmiştir. Bunun dışında, hakemin inceleme alanına girilmesinin ve devamlı televizyon işareti yapılmasının ihtar sebebi sayılacağı, oyun alanı dışında olan oyuncunun, dışarıda herhangi birine bir ihlal yapması durumunda oyun alanını sınırlayan çizgiler üzerinden endirekt serbest vuruşla rakip takımın oyuna başlayacağı, taç atan oyuncunun ayakta olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, uzatma olan maçlarda ilave bir oyuncu değişikliğine izin verileceği kuralı eklenmiştir. Bununla birlikte; teknik alanda küçük elektronik veya iletişim araçlarının kullanılabilmesine, ekipman sorunu ile ilgili sahadan çıkan bir oyuncunun, izin verilmeden önce oyuna dönmesi ve oyuna müdahale etmesi durumunda, direkt serbest vuruş veya penaltı vuruşu ile takımının cezalandırılacağı belirtilmiştir (IFAB, 2018/19)

2019 yılında, oyundan çıkan bir oyuncunun hakem tarafından aksi söylenmediği sürece en yakın yerden sahadan çıkması, forma altına giyilen giysilerin, formanın kolu ile tamamen aynı olmak şartı ile birden fazla renge sahip ve desenli olabileceği, para atışını kazanan takımın başlama vuruşunu yapmayı tercih edebileceği, hakem atışı sırasında futbolcuların en az 4 metre hakemin uzağında olması gerektiği konuları kurallara eklenmiştir. Bunun dışında, kalecinin eliyle topu rakibin kalesine fırlatarak bir gol yapamayacağı, kalecinin kendi ceza alanı içerisinde yapacağı kural dışı elle oynamaların sarı ve kırmızı kart ile cezalandırılmayacağı onaylanmıştır. Bununla birlikte; kendi takım arkadaşının kullandığı bir taç atışı ya da ayakla bilerek atılan pas sonrasında, kaleci topu oyuna sokmak için topa başarısız şekilde vurursa ya da vurmaya çalışırsa, bunun sonrasında topu eline alabileceği, bir endirekt serbest vuruş kullanıldığında, doğrudan bir golün atılamayacağının açık olduğu durumlarda hakemin endirekt serbest vuruş işaretini göstermeye devam etmesine gerek olmadığı belirtilmiştir. Bunlara ilaveten, savunan takımın kendi ceza alanından kullandığı serbest vuruşlarda, topa vurulduğunda ve top açık bir şekilde hareket ettiğinde oyunda olacağı, en az 3 oyuncudan oluşan bir savunma "barajı" olduğunda, tüm hücum oyuncularının bu barajdan en az 1 metre uzakta durmak zorunda oldukları, bu kuralın ihlali halinde endirekt serbest vuruş verileceği, taç atışı kullanılırken, rakibin en az 2 metre uzakta olması gerektiği kurallara yazılmıştır. Ayrıca, teknik heyetten birisinin kuralları ihlal ettiğinde sarı veya kırmızı kart görebileceği, kaleci aut atışını kullandıktan sonra topla ceza sahası içinde buluşabileceği, topun ceza sahasını terk etmesine gerek olmadığı, penaltı atışı sırasında kalecinin ayağı çizginin gerisinde olamayacağı, bir adım önde veya çizginin üzerinde olması gerektiği, kale vuruşlarında topa vurulduğunda ve top açık bir şekilde hareket ettiğinde oyuna girdiği kurallara dahil edilmiştir (IFAB, 2019/20).

2020 yılında, oyun kurallarında yapılan değişiklikler genel olarak açıklamalardan oluşmuştur. Buna göre; en üst seviyedeki kulüplerin 1.takımları veya ‘A’ milli takımları hariç her seviyedeki müsabakalar için en çok beş oyuncu değişikliği hakkı verilmiştir. Buna ek olarak, kadın futbolunun artık ayrı bir kategori olarak değerlendirilmeyeceği ve erkek futbolu ile aynı statüye sahip olduğu belirtilerek, gençler ve veteranlar için yaş sınırı kaldırılmıştır. Bununla

birlikte, elle oynamalarda - kol (elle oynama var) ile omuz (elle oynama yok) arasındaki sınır tanımlanmış ve kazara elle oynama ihlalleri tanımı daha açık hale getirilmiştir. Ayrıca, VAR'ın kullanıldığı maçlarda, sübjektif olduğu düşünülen kararlarda, hakemin görüntüleri izleyeceği belirtilmiştir.

Bir penaltı vuruşu kaleye isabet etmezse veya kale direklerinden geri dönerse, kaleci, vuruşu yapan oyuncuyu açıkça etkilemediği sürece, ihlal nedeniyle cezalandırılmayacağı, penaltı vuruşu sırasında kaleci ilk ihlali için uyarılacağı, devamındaki diğer ihlaller için ihtar verilip sarı kart gösterileceği belirtilmiştir. Ayrıca, futbolcuların gördükleri sarı kartların seri penaltılar sırasında dikkate alınmayacağı kurala eklenmiştir. Bunun dışında, savunma oyuncusunun bilerek elle oynaması, ofsayt için "bilerek oynama" olarak kabul edileceği, hücum oyuncusunun 'kazara' elle oynaması, bir golün veya açık bir gol atma şansının 'hemen' öncesinde gerçekleşirse cezalandırılacağı açıklanmıştır. Bunlara ek olarak, 'umut vaat eden bir atağı durdurmayı veya müdahale etmeyi' içeren herhangi bir ihlalde sarı kart ile cezalandırılacağı, hakem atışında 4 m'lik mesafeye uymayan oyuncuya sarı kart gösterileceği, 'umut vaat eden bir atağın durdurulduğu veya müdahale edildiği' bir ihlalde, avantaj oynattıysa veya oyunun 'hızlı' serbest vuruşla başlamasına izin verdiyse sarı kart veremeyeceği, bir kaleci oyun tekrar başladıktan sonra topa 'kural dışı' bir şekilde ikinci kez dokunursa, sarı kart gösterileceği veya oyundan ihraç edilebileceği kurallara eklenmiştir.

SONUÇ

Futbol oyun kurallarının günümüze kadar geçen sürecinde bazen küçük bazen de devrim niteliğinde sayılabacak radikal değişiklikler yapılarak gelişimini devam ettirdiğini saptıyoruz.

1896 yılında Futbol Oyun Kurallarının ilk kez yayınlanması ile futbolun tüm dünyaya yayılması, herkes tarafından anlaşılması ve ortak bir yönetim tarzının sağlanması amaçlanmıştır. Futbol Oyun Kurallarının kolay anlaşılmasına karşın uygulamalarda sorunlar yaşanması teknolojinin uzun yıllar futbolun içine girmesine direnen Uluslararası Futbol Birliği Kurulu'nun ikna olması sonucunu getirmiştir.

Futbolun popülerliğinin artarak devam etmesi, öncelikle futbol oyun kuralların yazılı hale getirilmesi ile sağlanmıştır. Futbol oyun kuralları ilk yazıldığı tarihten günümüze kadar hemen her yıl çeşitli düzenlemeler yapılarak futbolun tüm kıtalara ve herkese yayılması sağlanmıştır. 1937/1938 yıllarında futbol oyun kuralları basitleştirilerek maddeler halinde yeniden yazılmıştır.

İlk Futbol Oyun Kurallarında (1863); oyun alanının maksimum ölçüleri belirtilirken, günümüzde bu ölçülerin ulusal ve uluslararası olarak hem alt hem de üst sınırları belirtilmiştir. Kale üst direkleri futbolun ilk kurallarında yer almazken, günümüzde yerden yüksekliği 2.44 metre olan üst direk kullanılmaktadır. İlk kurallardan bugüne kadar iki kale direği arasındaki mesafe olan 7.32 metrelik mesafe ise değişmemiştir.

İlk Oyun Kurallarında, takımlar her atılan golden sonra kaleleri değiştirirken, günümüzde takımlar devreler itibariyle kalelerini değiştirmektedirler. İlk kurallarda dışarıdaki topa ilk dokunan futbolcu taç atış hakkını kazanırken, günümüzde topu taca gönderenin rakibi tarafından taç atış kullanılmaktadır. Rakip oyuncular için, başlama vuruşunda 9.15 metre olması gereken mesafe ve taç atışından gol yapılamaması kuralı değişmeden devam etmektedir.

İlk Futbol Oyun Kurallarında, kale ve köşe vuruşu yapılmazken, top ile rakip kaleye doğru koşan bir oyuncuya, şarj yapma, çelme atma ve çekerek mücadele etme hakkı veriliyordu. Günümüz Futbol Oyun Kurallarında, bu hareketler ihlal sayılmaktadır.

İlk Oyun Kurallarında bir oyuncunun, topun önüne geçmesi durumunda ofsayt sayılıyordu. 1866 yılında; bu kural değiştirilerek rakip kale çizgisi ile kendisi arasında 3 rakip oyuncu şartı olarak değiştirilmiştir. 1925 yılında ise daha fazla gol atılabilmesi için, 3 olan oyuncu şartı 2'ye indirilmiştir. O tarihe kadar bir satranç oyununa benzetilen futbolun, kuvvet, sürat, teknik ve becerilerin de yer aldığı bir oyuna dönüşmesi istenmiştir. Futbol Oyun Kuralları içerisinde tanımı en az değiştirilen oyun kurallarından birisi ofsayttır. Tanımı çok değiştirilmese de sahada uygulanmasına yönelik farklı yorumlar getirilmiştir.

1930 yılında 17 maddeye çıkartılan Futbol Oyun Kuralları 1980'li yıllara kadar azar azar değişimlerine devam etmiştir. 1980'li yılların sonlarına doğru futbolda önemli kararların alınmasının sinyalleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Savunma oyuncularının kasıtlı olarak yaptıkları taktik fauller yüzünden; gole giden oyuncular durdurulmuş ve goller engellenmiştir. Taraftarlar arasında da şiddetin giderek artmasıyla oyun kurallarında radikal düzenlemelerin yapılması kaçınılmaz olmuş ve futbolun çirkinleştirilmesi önlenmeye çalışılmıştır.

1990'lardan itibaren teknolojik gelişmelerin ve dijitalleşmenin yaygınlaşması futbolun yapısını farklı bir boyuta taşımıştır. Bu gelişmeler üzerine Futbol Oyun Kuralları 1990'lı yılların başından itibaren yeni arayışlar geliştirmiş ve radikal kural değişiklikleri daha sık yapılmıştır. Futbolun daha hızlı oynanması, zaman geçirmelerin önüne geçilmesi, topun oyunda kalma süresinin artırılması, gole giden oyuncuların korunması, oyunun tekrardan başlatılmasının hızlandırılması, maçların daha gollü geçmesinin sağlanması gibi bir çok etken dikkate alınarak kurallarda önemli değişiklikler yapılmıştır. Bunlardan bazıları, “Bariz gol şansı”, “Şiddetli hareket” ve “Ciddi faüllü oyun” kavramlarıdır. Ofsayt kuralında aktif-pasif ayrımı getirilerek hücum yapan takıma avantaj sağlanmış ve gol pozisyonlarının sayısı artırılmıştır. Kalecilerin maç içerisinde çok fazla zaman geçirmelerini önlemek için, topa sahip olma kriterleri değiştirilerek kaleciye pas kuralı getirilmiş ve topu 6 saniyede oyuna sokma süresi konulmuştur.

1997 yılı, kurallarda önemli değişikliklerin yapıldığı yıllar arasındadır ve kurallar adeta genel olarak yeni baştan yazılmıştır. Futbolun görsel bir spor olması ve bu görselliğinin zarar görmemesi için kurallara eklemeler yapılmıştır. Futbolda şiddeti önleme adına sporcuların sağlıklarının korunması ön plana çıkartılarak, sağlığı tehdit eden birçok hareketin kırmızı kartla cezalandırılması, sporcuların sağlıklarının korunması adına yapılmış önemli değişikliklerdendir.

Sporcuların etik anlayışlarının geliştirilmesi adına da önemli kural değişiklikleri getirilmiştir. Bir oyuncunun penaltı beklentisi ile kendini yere atması kamuoyu tarafından “profesyonelliğin gereği” olarak değerlendirilirken, oyun kurallarında yapılan değişiklikler bu görüşü ortadan kaldırmıştır. Hakemi aldatmaya yönelik hareketler yaparak, haksız bir penaltı beklentisine girmek, sportmenlik dışı davranışlar olarak değerlendirilip, sarı kart ile cezalandırılmış ve böylelikle Fair Play ruhunun geliştirilmesi amaçlanmıştır.

2000'li yıllarda ise dijital televizyonun internet ve sosyal medya ile ilişkisi, hem görsel teknolojiyi, hem de futbolu etkilediğinden bu süreç oyun kurallarında yine radikal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Futbolda heyecan yaratabilecek ve seyir zevkini artıracak ve adil yönetimi sağlayacak birçok kural değiştirilmiştir. Bazı kurallar önce pilot bölgelerde ya da liglerde denenmiş başarılı bulunduğu takdirde kurallara ilave edilmiştir. Bazı kurallar ilave edilse bile uygulamaları kısa ömürlü olmuştur. Örneğin “altın gol kuralı” uzatma devresinde

yaşanan kaostan dolayı takımlar tarafından benimsenmeyince, kısa bir süre sonra uygulamadan kaldırılmıştır. Taçların ayakla atılması, iki hakemle maçların yönetilmesi gibi kurallar da pilot uygulamalarından sonra başarılı bulunmayarak, kurallara eklenmemiştir.

Futbolda teknik insanların maç sırasında taktik vermesi önceleri yasakken, teknik alan çizildikten sonra talimat vererek hemen yerine dönmesi istenmiştir. Bu durum yedek kulübeleriyle maçın dördüncü hakemleri arasında yaşanan tartışmaları artırarak, maçın tansiyonunun yükselmesine ve seyircilerin saldırganlığa varabilen davranışlarına yol açmıştır. Bu kural tekrardan değiştirilerek, teknik adamlara teknik alanlarında istedikleri yerde, istedikleri kadar durabilme yetkisi verilmiştir. Bu durum, maçın dördüncü hakemleriyle yaşanan olumsuz durumları azaltmıştır.

2012-2013 futbol sezonunda Gol Çizgisi Teknolojisi ve İlave Yardımcı Hakemlerin kullanılmasını onaylanarak önemli kararlar alınmıştır. Gol Çizgisi Teknolojisi, pahalı bir teknoloji olduğu için ve de fonksiyon olarak çok fazla işlevsel olmadığından dolayı, yalnızca topun çizgiyi geçtiği zaman hakeme verdiği sinyal görevi olduğu için yaygın olarak kullanılmamıştır. İlave Yardımcı Hakemler, Avrupa Futbol Federasyonu (UEFA) tarafından düzenlenen organizasyonlarda başarılı olmuşlardır. İlave Yardımcı Hakemler ülke federasyonlarının uygulamalarında başarısız bulunmuşlar ve maçlardaki hata oranını daha da artırmışlardır. Bunun nedeni olarak, UEFA organizasyonlarında görev yapan hakemlerin uluslararası FIFA hakemleri olması, yerel liglerde ise yetişmiş kalifiye hakem sayısının az olmasından kaynaklanmıştır.

2016 yılında başlama vuruşunun herhangi bir yöne doğru yapılabileceği kararı alınmıştır. Futbol Oyun Kurallarının daha açık hale getirilmesi, çelişkili yorumlara daha az maruz kalması için kural ve yorumlar bölümlerinden 10.000'den fazla kelime çıkartılmıştır. Aynı zamanda, yalnızca eril zamirleri kullanmak yerine, cinsiyet açısından tarafsız kelimeler seçilmiştir. Oyun Kurallarında yapılan son güncelleme, sadece hakemler için değil, aynı zamanda dünya çapındaki futbol taraftarları için de kuralları daha kolay anlaşılmasını sağlama amacını taşımaktadır. Mevcut haliyle, içerik, dil ve görünüm açısından yeniden tasarlanan Futbol Oyun Kuralları kitabı, IFAB'ın 130 yıllık tarihinde Teknik Alt Komite tarafından onaylanan en kapsamlı değişiklikler olmuştur.

2018 yılında zorunlu olmamakla birlikte “Video Yardımcı Hakem-VAR” sistemi kurallara girmiştir. Hakemin verdiği yanlış kararları teknoloji yardımıyla önleyerek, hakemlerin maçları adil ve şeffaf bir şekilde yönetmesi mi tercih edilmeli yoksa “Futbol hatalar oyunudur” söylemi üzerinden hareket ederek hataların yapılması, hataların üzerine konuşulması ve sonuçlarına katlanması mı tercih edilmelidir? Futbol Oyun Kuralları, Uluslararası Futbol Birliği tarafından değiştirilirken, adalet, dürüstlük, saygı, sporcuların ve görevlilerin güvenliği, seyredenlerin keyif alması, futbolun değerinin artırılması, değer katması, verimlilik yaratılması ve teknoloji ile marjinal hataların azaltılarak adil sonuçların çoğaltılması gibi kriterler etkili olmaktadır. Teknolojinin futbolun içine ne kadar girmesi ve ne kadar yer alması gerektiğine karar verilmesi futbolun geleceği açısından en önemli kriterdir. Milyar dolarların döndüğü endüstriyel futbolda hataları görmezden gelmeye çalışmak ve sonuçlarına katlanmak mümkün görünmediği için, teknolojinin futbolun içine girmesine izin verilmiştir. Bu bağlamda; futbolda gelişmiş ülkeler, teknolojinin oyuncularını daha disiplinli davranışa sevk edeceğine ve maçlara daha fazla adalet getireceğine olan inançlarıyla VAR teknolojisine geçmişlerdir.

2019 yılında kurallarda yapılan değişiklikler oyunu pozitif yönde etkilemiştir. Hücum oyuncularının rakip savunma barajlarında yer almamaları kargaşa oluşmasını önlemiş ve

topun daha çabuk oyuna girmesini sağlamıştır. Topun ceza sahasını terk etmeden oyuna girmesi oyunu yapıcı hale getirerek hızlanmasını sağlamıştır.

2020 yılında yapılan değişiklikler daha çok kuralların anlaşılabilirliği için açıklamalar şeklinde yapılmıştır.

Başlangıcından itibaren çok büyük değişimler geçiren ve günümüzdeki modern şekline dönüşen futbol, milyonların sevdiği, oynadığı ve seyrettiği bir spor dalı olarak liderliğini günümüze kadar devam ettirmektedir. Her ülkede farklı seviyelerde oynanan futbol “adalet”, “dürüstlük”, “evrensellik” ve “kapsayıcılık” kavramlarını benimseyerek, teknolojinin desteği ile birlikte daha iyi ve daha adil bir oyun hedeflenmiş, oyun kurallarının değişimiyle birlikte de futbolun dönüşümü gerçekleşmiştir.

KAYNAKLAR

Federation Internationale de Football Association (1997). FIFA Magazine. Jun 1997. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (1997). FIFA Magazine. Aug 1997. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (1996). Laws of The Game 1996. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (1997). Laws of The Game 1997 Zurich.

Federation Internationale de Football Association (1998). Laws of The Game 1998. Zurich.

Federation Internationale de Football Association, (1999). Laws of The Game 1999. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2000). Laws of The Game 2000. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2001). Laws of The Game 2001. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2002). Laws of The Game 2002. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2003). Laws of The Game 2003. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2004). Laws of The Game 2004. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2005). Laws of The Game 2005. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2006). Laws of The Game 2006. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2007). Laws of The Game 2007/2008. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2008). Laws of The Game 2008/2009. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2009). Laws of The Game 2009/2010. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2010). Laws of The Game 2010/2011. Zurich.

Federation Internationale de Football Association (2015). Laws of The Game 2015/2016. Zurich.

Türkiye Futbol Federasyonu (1987). FIFA Beynelmilel Futbol Oyun Kuralları ve Hakemler İçin Rehber. Ankara.

Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyonu (1990). Futbol Oyun Kuralları ve Müsabaka Yönetmeliği. Ankara.

Türkiye Futbol Federasyonu (1991). Futbol Oyun Kuralları ve Hakemler için Rehber. Ankara.

Türkiye Futbol Federasyonu (1992). Futbol Oyun Kuralları ve Hakemler için Rehber. Ankara.

Türkiye Futbol Federasyonu (1993). Futbol Oyun Kuralları ve Hakemler için Rehber. Ankara.

Türkiye Futbol Federasyonu (1994). Futbol Oyun Kuralları. Ankara.

Türkiye Futbol Federasyonu (1995). Futbol Oyun Kuralları. Ankara.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2011). Oyun Kuralları 2011/12, Zurich.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2012). Oyun Kuralları 2012/13. Zurich.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2013). Oyun Kuralları 2013/14. Zurih.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2014). Oyun Kuralları 2014/15. Zurih.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2016). Oyun Kuralları 2016/17. Zurih.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2017). Oyun Kuralları 2017/18. Zurih.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2018). Oyun Kuralları 2018/19. Zurih.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2019) Oyun Kuralları 2019/20. Zurih.

Uluslararası Futbol Birliği Kurulu (2020) Oyun Kuralları 2020/21. Zurih.

IFAB. History Laws Of The Game, 10 Mayıs 2020 tarihinde,

<https://www.theifab.com/history/laws> adresinden erişildi.

Orta, L., (2011, 25 Kasım). Futbol Oyun Kurallarının Tarihsel Gelişimi. 10 Mayıs 2020 tarihinde,

<http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/265-lale-orta/1893-futbol-oyun-kurallarinn-tarihsel-geliimi.html> adresinden erişildi.

Orta, L., (2012, 2 Nisan). Futbolcunun Adı Yok. 10 Mayıs 2020 tarihinde,

<http://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/265-lale-orta/2133-futbolcunun-ad-yok.html>) adresinden erişildi.